

УДК 159.9+37.01(063)
П86

Психологія та педагогіка: історія розвитку, сучасний стан та перспективи досліджень: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (20–21 вересня 2019 р., м. Одеса). – Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2019. – Ч. 2. – 112 с.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

УДК 159.9+37.01(063)

© Автори статей, 2019
© Південна фундація педагогіки, 2019

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 4. ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ

Рошенко О. О., Левченко В. І., Левченко А. А.
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ 6

СЕКЦІЯ 5. ПЕДАГОГІЧНА ТА КОРЕКЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ

Карабасєва І. І.
ЯКІСНА ПЕРЕБУДОВА ТА ЗМІНИ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ
У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА РУБЕЖІ 5–6 РОКІВ 12

Колесник Г. О.
ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ
АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ
У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ 16

Моняко А. М.
АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ БОБАТ-КОНЦЕПЦІЇ
В РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ З ПОРУШЕННЯМИ ФУНКЦІЙ
ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ 20

Shmelkova A. A., Shmelkova G. M.
FEMALE ALCOHOL ADDICTION AND SOCIAL
PREVENTIVE WORK 23

Яремко Р. Я.
ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА КУРСАНТІВ
ДО ДІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ 26

СЕКЦІЯ 6. ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ САМОРОЗВИТОК ПЕДАГОГА: ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Бірюк Л. Я., Пішун С. Г.
ОСОБИСТІСНО-АКМЕОЛОГІЧНИЙ РЕСУРС ПЕДАГОГА
В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ 30

Корніяка О. М.
КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ПРОФЕСІЇ ВИКЛАДАЧА 34

Коростіянець Т. П.
КАТЕГОРІЯ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ОСОБЛИВОСТЕЙ
СУЧАСНОЇ ОСВІТИ 39

Пригода А. В.
АНАЛІЗ АКТУАЛЬНОГО СТАНУ ФОРМУВАННЯ
ПСИХОДІАГНОСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ
У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ 44

Яремко Р. Я.
викладач кафедри практичної психології та педагогіки
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
м. Львів, Україна

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА КУРСАНТІВ ДО ДІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

В сучасних умовах сьогодення, в яких працюють представники багатьох професій, зокрема працівники Державної служби надзвичайних ситуацій, службовці збройних сил України, поліцейські, оператори атомних електростанцій і деякі інші, можна віднести до ризиконебезпечних професій. Теоретичний аналіз проблем, які виникають в роботі представників вищезгаданих професій, нашою справою нас на певні висновки, що часто вони є психологічно невідповідними до дій в екстремальних умовах, тому виникають труднощі в діяльності, які можуть призвести до трагічних наслідків.

Психологічна підготовка до дій в особливих і екстремальних умовах діяльності – це системний вплив на особистість за допомогою психологічних прийомів та методів, направлених на розвиток у неї психологічної готовності до відповідних дій в екстремальних ситуаціях. Під психологічною готовністю, зокрема, розуміється комплекс характеристик суб'єкта, що забезпечують успішність і продуктивність певних дій і діяльності [1].

Застосування сучасних науково обґрунтованих методів і методик психологічної підготовки – важливий чинник, що сприяє підвищенню рівня психологічної готовності до роботи в зазначених умовах. Повною мірою це стосується і майбутніх рятувальників – курсантів ЛДУБЖД.

Розглядаючи психологічну готовність виключно з психологічної точки зору, то мова буде йти саме про надання людині можливості отримати якісні знання, тренувати навички та виробляти на їх основі необхідні звички.

Психологічна підготовка фахівців аварійно-рятувальних підрозділів – це система тісно пов'язаних між собою тренінгових занять, які реалізуються в комплексі службової підготовки, а також у освітньому процесі та виключно в процесі реалізації службових завдань, які направлені на

формування та підтримку психологічної готовності фахівців служби цивільного захисту, рятувальників до професійної діяльності, виконання завдань за призначенням у особливих та екстремальних умовах.

Одним із напрямків психологічної підготовки стає стирання кордонів між навчально-професійною та екстремальною діяльністю. Наближення умов навчання до реальних здійснюється шляхом здійснення різних впливів, характерних для реальної обстановки, та виконанні фахівцем навчальних завдань.

Окремі елементи освоюваної діяльності, після їх відпрацювання в звичайних умовах повинні закріплюватися в умовах, що імітують різні екстремальні впливи, тобто дії повинні здобувати стійкість до психологічних стрес-факторів.

Для відтворення в освітньому процесі діяльності травмуючих чинників використовують різні прийоми, під якими розуміється спосіб моделювання чинників, які впливають на особистість в екстремальних умовах.

Прийоми і способи моделювання цих чинників класифікуються на:

– Словесно – важливі – за допомогою вербальних та невербальних комунікацій жестів, знаків, слів здійснюється вплив на особистість. Теоретична підготовка, може бути розповідь про майбутні дії і пов'язаних з ними труднощами, доведення різних «ситуацій» перед заняттями і навчаннями і т.д.;

– Наочні – вплив на людину здійснюється в процесі показу (кіно- і відеофільмів, презентацій, фото з реальними картинами пожеж та надзвичайних подій землетрусів, повіней і т.д.) та дій (демонстрація подолання психологічної смуги перешкод, використання пожежних гідрантів, рукавів і т.д.);

– Тренажерні – вплив на майбутнього фахівця здійснюється шляхом моделювання психологічних чинників надзвичайної події з використанням технічних засобів, велотренажерів, степперів, бігових доріжок, макетів, споруд професійної підготовки для напрацювання необхідних умінь та навичок;

– Імітаційні – вплив на особистість здійснюється з використанням засобів імітації реальних ознак екстремальної ситуації (шуму, голосів людей, задимлення, температури, необхідності швидко знайти вихід і т.д.)

– Реальні – вплив реалізується в процесі моделювання психологічних чинників екстремальної ситуації з використанням аварійно-рятувальної техніки, озброєння і підручних засобів, що використовуються для ліквідації та гасіння пожеж.

Як показує практика, найбільшою ефективністю з точки зору психологічної підготовки відрізняються ті заняття, де всі перераховані прийоми моделювання чинників екстремальної ситуації застосовуються не окремо, а виконуються відразу весь в цілому комплексі.

Крім того, методи психологічної підготовки курсантів можна класифікувати за ступенем їх включеності в роботу, в якій здійснюється підготовка. За цією ознакою виділяють три групи методів:

1) Показові методи (демонстрація роботи спорядження, показ наступальних або захисних функцій) за допомогою використання цих способів курсанти виконують діяльність, абсолютно аналогічну від реальної. Використання цих прийомів направлено на формування орієнтації в екстремальних умовах та професійній діяльності.

2) Умовно-ситуативні методи (виконання бойових завдань, тренування ділові ігри, тренінги). За допомогою цих прийомів цієї групи курсанти виконують дії, за складом елементів і частково за змістом відповідає реальній, але дана діяльність носить умовний характер (гра в потерпілих і рятувальників). Використання умовно – ситуативних методів спрямовано на ознайомлення з внутрішньою картиною професійної діяльності в екстремальних умовах, відпрацювання взаємодії фахівців і підрозділів ДСНС.

3) Методи «реальних» ситуацій. Прийоми психологічної підготовки цієї системи передбачають виконання курсантами реальних бойових завдань в умовах, які суб'єктивно сприймаються ними, як вимагають здійснення даних дій. Це не означає, що обов'язково реальне використання спорядження, техніки, але ситуація повинна сприйматися як реальна і курсант повинен знаходитися в стані бойової готовності до виконання певного професійного завдання. Застосування методів «реальних» ситуацій направлено на актуалізацію мотивів, адекватних мотивами реальної діяльності, і на формування у курсантів орієнтування на осмислення виконуваних дій.

Результат психологічної підготовки – психологічна підготовленість фахівців до реальної професійної діяльності в екстремальних умовах, яка складається з наступних компонентів: мотиваційний, емоційно-вольовий, когнітивний, регулятивний і поведінковий.

Достатня розвиненість і вираженість цих компонентів в їх цілісній єдності – показник високого рівня психологічної підготовленості курсанта до діяльності в екстремальних умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лепешинський І. Ю., Глебов В. В., Листків В. Б., Терехов В. Ф. Основи військової педагогіки та психології, 2011.
2. Смирнов Б. А. Психология деятельности в экстремальных ситуациях. Х.: Гуманитарный центр, 2007. 276 с.
3. Козяр М.М. Професійна підготовка до діяльності в екстремальних умовах. Навчальний посібник. – Львів ЛДУ БЖД, 2009. – 220 с.